

Orosz István

Levelek a nagykövettől¹

Nézzétek e képet, két jámbor cselédet

Láttok rajta állani.

Megváltónk szolgálai, Jézus katonái,

Igaz hitünk pajzsai.

Talpig ünneplőben, ifjonti erőben,

Egymásnak hív társai.

Bal felül az követ, visel cifra övet,

Hermelinprém kacagányt.

Nyakából egy ordó, színaranynak látszó

Függ, s rajta az rút sárkányt

Öldökli Szent Mihály², hunyd be szemed kis lyány,

Ne rémisszen csúf látvány.

Jobbrul áll az pispek, fohászlója hitnek,

Ellensége gonosznak,

Nagy gerjedelemtül keble egyre csak fül,

Vágyak benne lakoznak.

Húsvét közeledvén, nagypéntekre³ érvén

Szíp szerelmet okoznak.

Lábuknál egy ritka, felföstött aenigma

Panaszolja el sorsuk.⁴

OROSZ ISTVÁN (1951) Budakeszin élő képzőművész, rajzfilmrendező. A soproni egyetem tanára.

- 1 Jean de Dinteville I. Ferenc francia király követe volt VIII. Henrik londoni udvarában. Ott készítettett festményt magáról és barátjáról, Georges de Selve-ről, Lavour püspökéről ifjabb Hans Holbein német festővel. A kép a Dinteville család kastélyába, a Champagne-ban található Polisyba került. A *Követek* jelenleg Londonban, a National Galleryben van kiállítva.
- 2 Jean de Dinteville nyakában a legjelentősebb francia kitüntetés, a *Szent Mihály Lovagrend* medálionja függ.
- 3 1533. április 11-e, nagypéntek napja van a képen elhelyezett időmérő eszközökön beállítva, ekkor állt modellt Holbein előtt a két francia.
- 4 A festmény alsó harmadánál, a követek lába előtt egy különös amorf forma látszik, amely, ha megfelelő szögből nézik, egy koponyává változik.

Jó szerencsét rontó, halálos mementő,
Esmérjétek meg titkuk:
Szüntelenképp állunk, ötszáz éve várunk,
Bűnünket, hogy megtudjuk.

*

Elképzelem majd őt, s ő visszaképzeli engem,
az idő tükreit lehelgetjük keresztben.
Követ legyek, vagy festő, voltaképp egyre megy,
a halál egyszerű volt/lesz, akár az egyszeregy.

*

A száma el van mentve, mégse
hívtam fel uszke ötszáz éve,
most ő keres,
a nagykövet:
találkozzunk valahol végre.

A Westminstert ajánlja. – Rendben.
– Fél tíz? – Legyen. Majd esemesben
megírja, ott,
ahol szokott,
vár majd a főkapuval szemben.

most itt toporgok a templomban,
már emlékszem, nagypéntek van,
szól az ének,
furcsa népek
gyűlnek köröttem mozdulatlan.

Milyen egyformák, kik lehetnek,
bizalmatlanul méregetnek:
ötszáz hasas
időutas
alteregói a követnek.

*

Kelyhét a jáde hold
Csordultig tölti ma,
Halandó, hogyha volt
Holtad, ne nézz oda,

Tükrét se lesd alatt
Hullámok közt a holdnak,
Hallá lett holtjaid
Lent laknak és lakolnak,

S emlékezz, hátra sem
Szabad pillantanod,
Ki mögötted hajóz
Azt úgysem láthatod.

Már várja csolnakod
A ciprusos sziget,
A fényes hold alatt
Evezz tovább, követ.

*

A nagykövet, a püspök, az asztrológus és
a festő összeült,⁵ és akadt egy kevés
bor is, melyet bizonytal a franciák szereztek,
kettő pápista volt, és kettő jó eretnek.
Nagypéntek napja, London, Westminster, Anglia;
részvételle nézte őket az Istennek fia.

*

Hans Holbein furmányos festményén
a harmadik fickó lennék én;
az első Jean Dinteville, a követ
daliás terveket szövöget;
tekintsék meg most a barátját,
őt a kép jobb szélén láthatják,
De Selve a neve és püspök már,
mindkettőjükre szép jövő vár.
Ha-ha, a jövő az én vagyok,
most még a lábuknál hallgatok:
hallga, csak hallga; hallga, csak hal...
álljon odébb, aki látni akar.

*

Mi lett a képpel, amelyen
A tengerzöld függöny előtt

5 Ók négyen, Jean de Dinteville nagykövet, Georges de Selve püspök, Nicolas Kratzer csillagász és Hans Holbein festő tervezték meg a *Követek* című festmény bonyolult jelképrendszerét.

Valaha együtt állt velem
Georges de Selve egy délelőtt?
Hová lett, ó ki tudja már,
Ki mondja meg, hogy hol van, ó
Ha válaszolsz, csak új talány:
Hová tűntél, Abednegó?⁶

S mi lett a festővel, aki
Johannes volt, már nem tudom.
Mondja meg végre valaki,
Ott él-e Londonban vajon?
Hol keressem, ki mondja meg,
Ki árulja el, hol van, ó!
Egyforma minden felelet:
Hol tűntél el, Abednegó?

Nyár volt, vagy tél volt, nem tudom,
Ősz volt, tavasz volt. Egyre megy.
Brit voltam, frank és teuton,
Magyarul írtam verseket.
Követ voltam, te meg talán
Király voltál, és fáraó;
Elmúlt minden, a tél, a nyár,
Mi lett veled, Abednegó?

Ajánlás:

Ó herceg, Charles, édes rokon,
Hová vitt el, milyen hajó?
Válasz sosem jön, már tudom:
Merre jársz most, Abednegó?

*

Ugyan kié, kié lehetne másé
a csontfej ott, a szekreter alatt:
örök Yorick, te poklot járt dudás, hé,
szakadt ajkadról édes vers fakad.

6 A három hős babiloni fiú közül, akik nem voltak hajlandók Nabukodonozor szobrát imádni, az egyiket Abednegónak hívták, I. Ferenc francia király fiatalon meghalt legkisebb fiát, Charles-t is gyakran szólították így fivéréi. Charles-Abednegó nevelőjévé Jean de Dinteville-t nevezte ki I. Ferenc.

A Westminster-padló⁷ alatt a mélyben
csak jár a szél, csak fúj örökkön, egyre,
és arcot fest az idő észrevétlen
az ottfelejtett, régi csontfejekre.

Titkuk meglesni, mondd, miféle látás
és milyen szemszög szükségeltetik;
és meddig várják a nagy exhumálást,
ezer évig vagy holnap reggelig?

*

Ömlik a zápor, a Temze megárad,
Lószügyig ér föl a sár,
Ónszínű felhők évszaka támad,
S ködbe borul a határ.

Ázik a Tower, ázik az új híd,
És kiakasztva a sok
Megfeketült fej, amelyen e híg
Éjszaka könnye csorog.⁸

Omlik a part, csordultig az árok,
Búzöl a lóürülék,
Csuklya mögé elbújva, ha járok,
Felismer úgylis a nép.

Mom-fucker, dickhead, cock – kiabálják
Ostoba nyelvükön, és
Hogy micsodát még – főbuzi, sátán –,
Bölcselet erre kevés.⁹

Mondd, Uramisten, mondd, vezekelnem
Mért kell, s milyen erők

7 A két követ alighanem a Westminster-apátságban, a főoltár előtti térben állt modellt Holbeinnek, legalábbis az ottani cosmata mintázatú padlómozaikot – kissé kopottan, repedezetten ma is látható – festette alájuk a német művész. Ezt a szinte mértankönyvbe illő ábrát húzza át az anamorfikus koponya képe.

8 A *London Bridge* déli kapujára volt szokás kitűzni a kivégzettek fejét. Oda lett akasztva Morus Tamás feje is.

9 V. Károly követe, Eustace Chapuys tudósított arról, hogyan mocskolta London népe Jean de Dinteville francia követet Boleyn Anna koronázási ünnepségén. Az angolok, akik a franciákban mindig is ellenséget láttak, VIII. Henrik francia udvarból érkező új feleségében is valami francia ármányt gyanítottak, és nem tettek lakatot a szájukra.

Rendelték fölübem e kegyetlen,
Ostorozó, vad esőt?

*

A folyó, melybe arcod ejted,
mára százszor elfelejtett,
mit koptatott lovad patája,
nem emlékszik ott rád a pálya,
az ember, ki éppen szembejön,
rád néz, de másoknak köszön,
a parti szélbe szórt szavak
között egy sincs, mi megmarad,
s árnyékos ott a délutánban
addig nyúlik, míg önmagába
visszafordul, bár meglehet,
hogy mindezt csupán képzeled.
Végére jár a nagy kaland:
az élő él, haló haland.

*

Krisztus után ezeröttszáz s harminchárom évvel
Írom ezt az episztolát egy magányos éjjel.
Elképzelem őt, aki majd betűzgetni fogja,
Rab, akár én, bár nem börtön, saját élte foglya.
Mert az ugye nyilvánvaló, nem kell magyarázni,
Hogy költeményféleséget nem ír s olvas bárki,
Ilyesmibe köztudottan az a lélek foghat,
Akinek a szívében tört bú vagy bánat forog.
Egyszóval jól ismerem őt, s ő is talán engem,
Ha még nem is hisz el mindent, kezd már bízni bennem.
Éjszaka majd lámpafénynél megdöbbenve nézi
Azt, ahogy a rég írt szöveg által mostan vérzi
A pergament, vagy nem tudom, mit használnak akkor,
Fél évszázad múlva mondjuk (induljunk ki abból,
Hogy ötszáz év körülbelül a különbség köztem
S – én volnék a vénebb, tehát legyünk per tu – közted).
Ott tartottunk ugyebár, hogy rab vagy, ha idáig
Olvastad ezt a levelet, rab, ki már nem vágyik
Más egyébre az élettől, legföljebb csak arra,
Hogy szelíden hozza Kharón át erre a partra.

*

Vágtass tovább, avagy poroszkálj,
Akkor is csak majd az a hold
Süt le reád és ott, odaát
Úgy lesz, ahogy itt volt azelőtt.

*

Múlt és jövődő éppen szobádig ér itt,
Tárd mindkét ablakod ki mostan ütközésig,
Két naplementét látsz, szolgáltál két urat,
S szétszórja dolgaid egy hűvös léghuzat.

*

Tollam tintádba mártva
Ki ül majd asztalunknál,
S mit ír, mit ír, mit ír?

Hantai Simon: Malom (olaj, vászon, 233x214 cm, 1968)